

Ammattilaisen henkilökohtainen ongelma: kannattaako siirtyä vallavirran ulkopuolelle?

Ammattilaisen näkökulmasta...

Viime aikoina olen jälleen törmännyt tapauksiin, joissa nuoret piirtäjät ovat huuli pyöreinä ihmetelleet, mikseivät saa sarjojaan julki lehdissä, jotka maksavat julkaisupalkkioita.

Sarjakuvien ammattimainen tekeminen kiinnostaa heitä, mutta ammatin vaatimukset eivät tunnu olevan täysin tiedossa. Seuraavassa yritän lyhyesti selvittää omasta näkövinkkelistäni ammattilaisuuden vaatimuksia mahdollisimman laajalta alalta, sillä aihetta ei ole liiemmin Sarjainfossa käsitelty.

Olisikin miellyttävää saada tulevaisuudessa muiden ammattimaisten (kuin myös aloittelevien tai muuten enemmän harrastuspohjalta esim. omakustannelehtiin taitaan lähettävien) sarjakuvantekijöiden sekä työnantajapuolelta sarjakuvalehtien toimittajien ja sarjakuvien välitystoimistojen edustajien mielipiteitä julki Sarjainfossa ja keskustelu aiheesta alkamaan.

Sarjakuvien tekijät (kirjoittajat, piirtäjät, tekstaaajat, värittäjät)

Harrastaja- ja ammattilaismaailmat eroavat toisistaan voimakkaasti: ammattilaisen on kyettävä säännöllisesti ideoimaan ja tuottamaan mahdollisimman korkeatasoisia sarjakuvia, sillä kun kyseessä on säännöllinen ansion hankkiminen, ei voi kuvitella tekevänsä työtä vain silloin, kun sattuu olemaan inspiraatio päällä.

Usein kustantajat tai sarjakuvien välitystoimistot (syndikaatit) tekevät sarjakuvantekijöiden kanssa sopimuksen, joka sitoo heidät tietyn sarjakuvamäärän tuottamiseen tietyissä aikarajoissa (esim. päivittäisen sanomalehtitripin piirtämiseen vuoden ajaksi).

Tämä tarkoittaa sitä, ettei mitään "oppisikaa" yleensä ole olemassa. Sarjakuvan tekijät palkataan heidän ammattitaitonsa mukaan, ts. heidän on kyettävä ammattimaiseen työjälkeen heti alusta lähtien. Tämän vuoksi sarjakuva-ammattia havittelevien

kannattaakin yrittää päästä ammattimaiseen tulostasoon jo omakustannelehdille tms. julkaisuille työskennellessään.

Tämä puolestaan vaatii suunnattomasti pitkäjänteistä työtä - yleensä ilmaiseksi. Mitä ahkerammin harjoittelee, sitä nopeammin ja mahdollisesti mukkeammin vuodatettu hiki korvautuu, kun pääsee ammatin syrjään kiinni.

Koulutus ei koskaan ole pahasta! Mitä paremmin sarjakuvantekijä on itsensä sarjakuvauraa ajatellen kouluttanut sen todennäköisemmin hän myös saa sarjiksista itselleen pysyvän ammatin (lähtökohta tietysti on, että yleensä ymmärtää sarjakuvia, niiden kieltä ja kerrontatekniikkaa, muuten homma ei toimi). Enkä tarkoita pelkkää sarjakuvualan koulutusta, jonka saaminen tässä maassa ei ole muutenkaan mikään itsestäänselvyys.

Taide-, graafisen ja kirjallisuusalan koulutus antavat paljon sarjakuva-alalle sovellettavissa olevaa tietoa sekä varmuutta kä-

laajimmalle, niitä luetaan eniten ja ne työllistävät eniten ammattilaisia. Näin ollen myös sarjakuvamamattilaisen kannattaa olla kaupallisesti suuntautunut ammattinsa turvaamiseksi.

Usein ammattilaisten ura (Alberto Breccian Frank Milleriin ja Bill Sienkiewicziiin ja René Goscinnyistä Alan Mooreen) on alkanut ja myös vaihtelevasti jatkunut valtavirtasarjojen parissa, sieltä irtoaa ammattilaisen leipä kaikkein varmimmin. Myöhemmin taitojen karttuessa ja nimen vakiintuessa he ovat joko siirtyneet omaperäisempien luomustensa pariin tai muokanneet olemassa olevia hahmoja haluamaansa suuntaan.

Ammattilaiseksi alkavan on luotava itselleen ammattilaisen asenne työtään kohtaan. Jos työn saanti ei heli luonnistu, kannattaa ehdottomasti kysyä työnantajalta (kustantajalta, syndikaatin edustajalta, lehden toimittajalta) mikä meni pieleen ja ottaa virheet opiksi.

Jos saa työnantajalta pakit, ei pidä loukkaantua, mennä itkemään nurkkaan ja vihoitella loppuelämänsä kyseiselle työnantajalle sillä asiassa ei ole mitään häpeämistä. Mielummin voi ottaa tehtävän haasteena vastaan, korjata virheet ja yrittää niin kauan uudelleen, että paikka avautuu.

Ei työnantaja ilkeyttä sinua torju, vaan yksinkertaisesti siksi, että työnäytteesi eivät ole tarpeeksi korkeatasoisia tai muuten sopivia työnantajan julkaisulinjaa ajatellen.

Onkin viisasta katsoa, millaisia töitä tarjoaa mihinkin julkaisuun, ottaa selvää julkaisulinjoista ja yrittää sopeuttaa oma tyyli ainakin lähelle julkaisulinjaa. Lastenjulkaisuun on turha tarjota ramboilua, jne. Aina kannattaa tiedustella mahdollisilta työnantajilta, millaisia sarjoja he etsivät, mikä menee kaupaksi juuri nyt, onko uusia julkaisuja mahdollisesti suunnitteilla, jne.

Siisti työnäytekansio on eduksi töitä etsittäessä (kun näkee hieman vaivaa, saa halvallakin koottua töistään upean ja omaperäisenkin työnäytekansion).

Työhönottohaastattelussa sopiva itsekehu lisää työnäyteiden arvoa, liika elvistely ja ylimielisyys kuten vaatimattomuuskin antavat huonon kuvan. Omat taidot on osattava sopeuttaa tehtävän vaativuuteen, liikoja lupailematta. Älä yli- tai alihinnoittele työtäsi, yritä ottaa selvää markkinoilla vallitsevista taksoista.

Työpaikan auettua on tärkeää opetella myös tulemaan toimeen etenkin esimiestensä kanssa, vaikka näiden päätökset eivät vastaisikaan omiasi - itsehillintä ja kielen purominen saattavat joskus pelastaa työpaikaksi! Neuvottelutaitoa kannattaa harjoitella.

Sarjakuvat

Sarjakuvat ovat massoille suunnattua ajanvietettä ja viihdettä, taiteelliselta arvoltaan kertakäyttörainaa tai kestävämpää ilmaisua, vastaanottajasta riippuen. Ammattilaiselle sarjakuvan kaupallisuus on ehto: ellei hänen sarjojaan osteta ja lueta, ammattilainen jää työttömäksi.

Mitä kokeellisempia tai taiteellisempia sarjakuvat ovat, ts. mitä kauempana ne ovat valtavirtasarjoista, sitä pienemmäksi niiden myynti- ja lukijaluvut jäävät.

Parhaita kaupallisia sarjoja ovat mahdollisimman laajalle yleisölle suunnatut tuotteet (Asterix, Aku Ankka, Tintti, Tenavat, Paavo ja Elvis...), niitä lukevat lähes kaikki eri ikä-, sukupuoli- ja ammattiryhmät. Usein ne ovat aikaan ja paikkaan tai kulttuuriin vain löyhästi sidoksissa, jolloin niiden menestymiselle kansainvälisesti ja vuosiksi eteenpäin ei ole esteitä.

Tietyille ikä- tai sukupoliryhmille suunnatut sarjakuvat rajoittavat lukijoiden määrää ja myös myyntiosuuksia. Näitä ovat esim. lasten-, nuorten- ja aikuissarjat, vaikka lukijaryhmät joissakin kohdin menevätkin ristiin.

Mitä enemmän sarjojen aiheet jakautuvat ja erikoistuvat, sitä pienemmäksi niiden lukijaryhmät rajautuvat. Esim. tytöille ja nuorille naisille suunnattujen romanttisten sarjojen markkinat ovat varsin pienet, koska sarjikkeet sinänsä on aina mielletty enemmän poikien ja miesten alueeksi. Suurin osa niistä on suunnattu miehille, niiden tekijät ovat pääasiassa miehiä ja tästä syystä naiset lukevat ja tekevät vähemmän sarjakuvia.

Selkeästi ja helpotajuisesti tehdyillä sarjakuvilla on parhaat mahdollisuudet menestyä kaupallisesti. Suurin osa sarjakuvien lukijoista on tavallisia matit ja maija meikkalaisia, vaikka lukijakenttä onkin pirstoutunut.

Kokeilijan ongelma: kuinka kauas valtavirran ulkopuolelle kannattaa siirtyä?

tunut yhä pienempiin erityisryhmiin.

Ruohonjuuritasolla ei kuitenkaan ajatella sarjakuvien taiteellisuutta, vaan reagoidaan heti siihen, miltä sarjis näyttää ja mitä se kertoo - viihdyttääkö tuote lukijaa vai ei. Mitä monimutkaisempi, vaikeatajuisempi, kokeellisempi tai taiteellisempi sarjakuva on, sitä useampi lukija saattaa vierastaa sitä, ei sitä ymmärrä ja jättää sen ostamatta ja lukematta.

Tässä onkin eräs ammattilaisia raskaava ristiriita: pienet kaikkennähoet sarjakuvaharrastajien sisäpiirit vaativat yhä vaikeampia ja omaperäisempiä sarjoja ja pitävät kovaa ääntä. Suuret massat eivät pidä ääntä, mutta heidän mieltymyksensä näkyy myyntiluvuissa ja ammattilaisen kukkarossa.

Yleensä nämä suuret myyntiluvut mairittelevat em. selkeitä ja helpotajuisia sarjoja. Toki kysynnän suuntaa voi (ja pitääkin) yrittää muuttaa monipuolistamalla tarjontaa entisestään, mutta yleensä kustantajat ovat varsin hyvin selvillä siitä, mikä myy ja mikä ei.

Kaupallisesti menestyvä sarja voi myös olla taiteellisesti merkittävä, vaikka vastakkaisia mielipiteitä kuulee tuon tuostakin.

Carl Barksin luomat höynähtäneen Aku Ankkan monitasoiset ja hilpeät seikkailut tai vaikkapa Alex Raymondin Rip Kirby ovat tästä oiva osoitus - molempia sarjoja julkaistaan edelleen, yli 40 vuotta ensiesiintymisensä jälkeen, myös suomenkielisinä versioina!

Jos haluaa tehdä taidetta taiteen vuoksi, voi unohtaa varman toimeentulon sarjakuvia tekemällä. Aina voi riskerata, kokeilla uutta ja erikoista, mutta hyvin harva menestyy valtavirran ulkopuolella - yhdistämällä omaperäisyyden ja kaupallisuuden saattaa kuitenkin osua kultasuoneen kuten Bill Watterson tai Tarmo Koivisto ja kirjoittaa nimensä pysyvästi sarjakuvien historiaan.

Suomen pienet markkinat eivät yleensä elätä sarjakuvantekijöitä pelkällä sarjakuvatoilla. Kaikenlaisen graafisen alan työt (kuvitukset, mainospöirrokset, animaatiofilmit ym.) tai kirjalliset työt (mainostekstit, käännökset, kirjojen kirjoittaminen) puhumattakaan tavallisemmista töistä, ovat sarjakuva-ammattilaisen leipäpuun sivuhaaroja tai päinvastoin.

Jos mieli laajentaa töidensä levikkiä ja tuotosaon, on mahdollista suuntautua ulkomaisille - tämä vaatii kaupallista otetta ulko-

maisen mittapuun mukaan eli kovaa myyntityötä ja tasoa.

Kaikki on kuitenkin mahdollista. Katsokaa vaikka Tove ja Lars Janssonin Muumi-peikko-sarjoja, suurtyötä, jossa on ajattomuutta, omaperäisyyttä, huumoria, hyvät käsikirjoitukset, selkeät piirrokset ja joka viihdyttää niin nuoria kuin vanhempiakin lukijoita - lisäksi sarjat tehtiin suoraan ulkomaisille markkinoille!

Me kaikkiihan olemme nähneet, miten tästä perustyöstä, Muumi-kirjoista ja -sarjoista, on parina viime vuonna kehittynyt ja kehittyy edelleen suuren luokan bisnes, joka työllistää jo useita suomalaisiakin sarjakuva-ammattilaisia, kaiken kansainvälisen toiminnan lisäksi.

Kyllä suomalainenkin pystyy, kun yrittää, mutta se vaatii työtä; mitään ei saa ilmaiseksi. Janssonit ovat työnsä tehneet ja korjaavat nyt oikeutetusti sen hedelmiä.

Tässä tämä saarna, ota mielelläni vastaan kaikenkarvaista palautetta aiheesta Sarjainfon sivuilla, kirjoitelkaa!

J. Murtosaari

YLTIOROMANTTINEN MELODRAAMA

Frank Miller:
Sin City II
Kaiken takana on nainen
180 s. 85,-

Nyt kirjakaupoissa
ja sarjakuvan
erikoisliikkeissä.

Vuoden
elokuvakirja
Kieslowski
on
Kieslowski
308 s. 120,-

LIKE
Kulmakatu 6
00170 Helsinki
p. (90) 135 1385

DANUSIA STOK
LIKE